Rerum Novarum 2019 - Zaventem, 29 mei 2019

Toespraak Marc Leemans – Voorzitter ACV

Ik ben Petra uit Leuven, 45, alleenstaande en moeder van twee tienerzonen. Ik ben blij dat mijn kinderen nooit met honger naar bed gaan. Maar daarvoor ben ik wel continu aan het rekenen en plannen. Toch werk ik voltijds in een goede job met een degelijk inkomen. Onze basisbehoeftes kan ik betalen, maar ook niet veel meer dan dat. Als internet eens een week niet werkt omdat ik die rekening niet betaald krijg, is dat maar zo. Want ik weet dat er mensen zijn die het nog moeilijker hebben. Ik moet niet iedere dag uitgaven uitstellen. Maar mijn maanden zijn wel altijd iets te lang voor mijn inkomen. Als m'n jongens dan nieuwe schoenen nodig hebben, wacht ik tot het begin van de volgende maand.

Als mijn wasmachine het morgen begeeft, zal ik met de hand moeten wassen of in de wasserette tot ik genoeg gespaard heb voor een nieuwe. Ook voor een vakantie moeten we onszelf veel ontzeggen. Ik heb geen auto en mijn kleren koop ik tweedehands of in solden. Dan lukt het ons wel eens om te gaan kamperen.

Ik hoop wel dat het allemaal goed blijft gaan. Want ik weet niet hoe ik plots een grote ziekenhuisfactuur zou moeten betalen. Dan zou ik misschien wel een lening moeten aangaan.'

Ergens naartoe werken, zoals mijn ouders hebben gedaan, kan ik niet. Die zijn ook ooit met niets begonnen, hebben gewerkt, een huis gekocht en na een tijdje konden ze zich wat luxe veroorloven. Hun drie kinderen konden studeren en op kot. Dat ga ik mijn kinderen nooit kunnen geven.

Deze getuigenis stond net voor de nationale staking van 13 februari in Visie. Ik heb ze geciteerd omdat dit verhaal veel dingen in het juiste kader zet.

Vriendinnen, vrienden, Geachte genodigden,

Toen u, net als Petra, zondag uw stem uitbracht was u wellicht opgelucht. U had als betrokken burger uw maatschappelijke plicht en recht vervuld. Maar ik neem aan die opluchting van korte duur was. Dat die even later plaats maakte voor grote bezorgdheid. Over de zege van een partij die ooit veroordeeld is voor racisme en sindsdien alleen maar van naam en een beetje van toon is veranderd. En die zonder scrupules het neofascisme van Schild en Vrienden heeft binnengehaald. Over de manier waarop men die zege nu uitbuit om openlijk het cordon sanitaire in vraag te stellen. Over het borstgeklop richting de Franstaligen. Over de dreiging om het land te splitsen. Of onbestuurbaar te maken. Of op zijn minst langdurig lam te leggen. Dat politieke gekonkel bedreigt onze welvaart, ons welzijn & ons samen-leven.

Ongerustheid over de roep naar nog meer rechts beleid. Wie gelooft nu echt dat de kiezer vorige zondag dat signaal gaf? Als vier regeringspartijen zijn afgestraft voor vijf jaar rechts liberaal beleid, dan zou ik twee keer nadenken vooraleer te pleiten voor nog meer rechts beleid. En zou ik vier keer nadenken als ik zie hoe het Vlaams Belang, het Front National in Frankrijk achterna, kapitaliseert op slogans rond minimumloon, minimumpensioen en pensioenleeftijd.

De “Zweedse” coalitie is afgestraft. Omdat ze een beleid voerde dat niet rechtvaardig was en bijgevolg op weinig draagvlak kon rekenen. De indexsprong, het pensioengeknoei, de besparingen in de sociale zekerheid, de loonwet vol sjoemelsoftware, het onwerkbaar werk, de scheefgetrokken fiscaliteit, oplopende facturen, de patronale gunstpolitiek,... Wie zich iedere dag keihard inzet voor welvaart en welzijn in dit land werd daar niet voor beloond. Integendeel. En mensen die ziek zijn of zoeken naar werk, of een loopbaan lang zwaar werk deden, werden voorwerp van een diep politiek wantrouwen. Ondertussen werden bedrijven en grote vermogens ontzien en gepamperd.

De voorbije weken bleek herhaaldelijk dat de beleidskeuzes van Michel I niet werkten. Expert na expert legde het falend beleid bloot inzake economische groei, jobcreatie, koopkracht, begroting, werkdruk, ... Ondanks alle politieke getoeter doet België het niet goed. Waar hebben al die inspanningen van gewone mensen dan toe gediend? Waar zijn die ingeleverde miljarden dan naar toe?

Toen mensen de voorbije vijf jaar op allerlei manieren lieten verstaan dat ze het niet eens waren met de beleidskeuzes, werd er niet naar hen geluisterd. Het kon niet anders, was jarenlang het mantra. De mensen hadden gekozen voor dat beleid. Er was een parlementaire meerderheid voor. Alleen het primaat van de politiek telde. Vijf jaar lang was sociaal overleg zeer moeilijk. Ook al hebben de premier en de Minister van Werk het regelmatig gesteund. Maar het was altijd met de rem op. Omdat twee van de vier partijen totaal vies waren van georganiseerde inspraak. Sociale akkoorden werden steevast ter discussie gesteld binnen de regering en toevallig op die onderdelen die interessant waren voor de werknemers. Of het nu ging over werkbaar werk, SWT, landingsbanen, opzegtermijnen, outplacement bij opzeg of "aangepaste" beschikbaarheid, ... telkens greep de regering (dikwijls na verhit intern gekibbel) in. Sociaal overleg werd vooral lippendienst bewezen. Sterker nog, de confrontatie met het sociale middenveld leek vaak een doel op zich.

Het resultaat hiervan kregen we zondag. Mensen keurden het regeringsbeleid af. En kozen vaak voor de uithoeken van het politieke spectrum om dat ongenoegen te luchten. Met een grotere versplintering als gevolg.

Het ACV, met de hele beweging, heeft hier sinds 2014 steevast voor gewaarschuwd. Het loopt fout af met de kamikaze-regering. Omdat we ook zien wat wereldwijd gebeurt. Hoe gewone mensen zich aan hun lot overgelaten voelen. Hoe rijken het laken meer naar zich toe trekken. Hoe gewone mensen het gevoel krijgen dat men niet meer naar hen luistert. Hoe rechtse populisten daar garen uitspinnen. En hoe de sociale media dat verder vergiftigen.

Wereldwijd begint men zich zorgen te maken over de verarming van de middenklasse. De OESO, geen linkse denktank, maakte er net een rapport over: "The squeeze of the middleclass". Ook hier ontsnapt men niet aan de stille revolte van de middenklasse. Door ons sociaal overleg, onze sociale zekerheid en een vrij intelligent politiek beleid geraakten we beter dan andere landen door de crisis. En toen het ergste voorbij was en mensen weer begonnen op beter te hopen, net dan kregen ze het deksel op de neus. Wat ons niet werd beloofd dat kregen we wel: van pensioenleeftijd op 67 tot 2% indexsprong. En wat werd beloofd werd ons door de neus geboord: van bestrijding van armoede tot pensioenregeling voor zware beroepen. Terwijl werkgevers op hun wenken worden bediend, van flexi-jobs tot loonnormwet.

Dat heeft geleid tot heel veel kwaadheid en frustratie. Maar de regering bleef doof. Waarschijnlijk hardhorig door haar eigen getoeter over hoe geweldig ze het toch niet deed. Historisch in het zichzelf loven. Hysterisch in het omgaan met kritiek.

Ik zou dus niet durven besluiten dat de kiezers nu vooral dromen van meer van hetzelfde. “You can fool all the people some of the time, and some of the people all the time, but you cannot fool all the people all the time”. Wijze woorden van Abraham Lincoln. In schoon Vlaams: “Ge kunt bij momenten de zot houden met de mensen. En sommigen kunt ge constant voor de zot houden. Maar ge kunt niet iedereen constant voor de zot houden”.

Ik zal het nog eens klaar en duidelijk zeggen: gewone mensen kunnen veel verdragen. Maar behandel ze niet als imbecielen, als kiesvee. De kiezers kregen vanuit alle regeringspartijen de laatste maanden vooral te horen dat ze samen nog vijf jaar wilden doorgaan. Te zien aan hun verkiezingsresultaten, lijkt dat door hun voormalige kiezers niet echt op gejuich te zijn onthaald.

Het mag dan wel vijf jaar te laat zijn. Maar ik hoop dat de politici van goede wil het deze keer wel willen begrijpen. Dat ze echt willen luisteren naar gewone mensen, naar hun zorgen, naar hun verwachtingen, naar wat ze wensen voor zichzelf, hun kinderen en hun kleinkinderen. Dat ze terecht uit zijn op de stemmen van het middenveld en dus gemeende interesse hebben voor de standpunten van dat middenveld. En dat betekent ook dat de politiek opnieuw de dialoog moet willen aangaan met organisaties die een stem geven aan gewone mensen. En dat ze daarbij in het bijzonder ook ruimte laten voor sociaal overleg.

De politici die komende weken en mogelijks maanden zullen onderhandelen over nieuwe regeringen ontsnappen niet aan vijf belangrijke uitdagingen. Tegelijk zijn die uitdagingen ook de sleutels om het vertrouwen van mensen terug te winnen. En dat is toch wat iedere politicus wil?

Ten eerste, de budgettaire sanering. Vijf jaar terug trad de Zweedse coalitie aan met het vaste voornemen ten spoedigste naar een begrotingsevenwicht te gaan. Vijf jaar later laat die regering een put na van 13,5 miljard, volgens de berekeningen van de gerenomeerde KULeuven professor André Decoster. En met de verkiezingsprogramma's wordt die krater nog dieper, berekende het Planbureau. Sommigen willen in die zelf gegraven put nu de sociale zekerheid en overheidsdiensten begraven. Dat zullen we niet laten gebeuren. Het enorme budgettaire gat moet nu vooral een hefboom zijn voor echte fiscale rechtvaardigheid, waarbij iedereen eindelijk eens zijn eerlijk deel zal leveren. De nieuwe regering moet daarom prioritair werk maken van een vermogenskadaster. Van wie werkt, kent men tot op de komma het inkomen. En dat zal men geweten hebben. Wie er met een loon van 2000 euro bruto 100 euro bij krijgt, die houdt daarvan amper 18 euro over. Dat is een fiscale aanslag van 82%. Wie veel verdient draagt veel minder bij. Dat kan toch niet. Dit is geen natuurwet. Dit is een politieke keuze. En die kan en moet worden omgedraaid. Maak eindelijk dat vermogenskadaster en een meerwaardebelasting. Zodat inkomen uit een seconde speculatie evenveel belast wordt als inkomen uit uren transpiratie. Want een euro is een euro. Hoe je die ook verdient.

Ten tweede, werken moet opnieuw meer lonen. Ik zal u iets verklappen: het is niet de aandeelhouder die zorgt voor welvaart en welzijn. Wel de mannen en vrouwen die zich elke dag keihard inzetten voor hun boterham, voor die van hun baas én voor die van de aandeelhouders. Hun inzet moet men beter belonen. Met centraal en verantwoordelijk loonoverleg tussen sociale partners. Bovenop de automatische indexering. En met behoud van loonbarema's. Zonder bemoeienis van de politiek die met hulp van patronale adviseurs een loonwet vol sjoemelsoftware hebben gemaakt. Zonder discriminerende jeugdlonen, zonder flexi-jobs met een uurloon onder het minimumloon. Minimumloon waarvan tweehonderduizend Petra's trouwens niet kunnen leven.

Ten derde, politici moeten opnieuw beseffen dat we werken om te leven. En niet omgekeerd. Mensen zijn geen machines die je steeds sneller en langer kan doen draaien. Tot ze versleten zijn. Om ze dan te vervangen door een nieuwe lading. Vandaag nog in de krant: het aantal langdurige zieke werknemers is opnieuw gestegen. Een triest record. Het is heel simpel: er moet opnieuw meer ruimte komen om arbeidsduur, werktijd en loopbaan aan te passen aan de individuele en gezinsnoden. Tijdkrediet, landings-banen en thematische verloven moet opnieuw uitgebouwd worden, na de afbouw van de voorbije jaren. En voor iedereen. Ik krijg niet uitgelegd waarom tijdkrediet geen recht is als je werkt in een bedrijf met minder dan 11 werknemers.

Ten vierde, we dragen allen stevig bij tot de sociale zekerheid. Dat is goed. Het is een toppunt van beschaving; een solidaire samenleving die iemand die ziek is, oud is of zijn werk verloor niet alleen met zijn lot achter laat. Maar dat contract is uitgehold. Want het patronale en liberale front duwt vooral naar minder financiering en dus naar privatisering, commercialisering, individualisering, responsabilisering, ... Het tekort van 1,5 miljard in de sociale zekerheid is vooral de verdienste van deze regering met financiële drooglegging door verlaagde patronale bijdragen, door allerhande jobs zonder bijdragen, door de indexsprong op lonen die maakt dat de bijdragebasis achterop blijft, door allerlei netto-systemen, door het onbelast bijverdienen tot 6130 euro -onze eigen binnenlandse variant van sociale dumping- die deloyale concurrentie organiseert tussen loyale werkgevers en werknemers. Bovendien moet iemand aan het minimumloon voor dat bedrag vier maand hard werken. Wie

dat bijklussen noemt, staat ver van de echte wereld. En die krijgt dan nog als liberale boodschap dat je voor jezelf moet zorgen met pensioensparen, een hospitalisatieverzekering, een inkomensverzekering, een rechtsbijstandsverzekering, … en liefst zoveel mogelijk fiscaal aftrekbaar, dus op de rug van mensen die niet genoeg verdienen.

De inkomsten aan de sociale zekerheid moeten weer omhoog. Trouwens, zoals Ugent professor Gert Peersman aantoonde: de verlaging van sociale bijdragen heeft niet geleid tot meer jobs -amper 30.000 ipv 230.000- maar wel tot meer bedrijfs-winst. De werkgevers hebben zelf de taxshift van Michel verraden.

Ten vijfde, we moeten de klimaatverhitting tegengaan. De rechtse partijen zijn er in geslaagd de jonge klimaatactivisten de wind uit de zeilen te nemen, door de kiezers de stuipen op het lijf te jagen met de kost van de klimaatmaatregelen. Maar dat is niet iets om trots op te zijn. Eerder beschamend. Omdat wij allemaal maar al te goed weten dat de kost van nietsdoen op termijn veel groter wordt. Daarom: bouw het fiscaal voordeel voor salariswagens en bijhorende tankkaart af. En investeer dat geld linea recta in spoor en bus. En ik roep de collega's sociale partners op om te werken met een mooie kers op de taart: geef iedereen voor woon-werkverkeer een recht op de fietsvergoeding.

Tot slot, Belgen zijn altijd internationalisten geweest. Vaak noodgedwongen. Maar dat bracht ons ook veel voorspoed. Europees en internationaal moeten onze politici mee aan tafel zitten om mee te zoeken naar oplossingen. Overal ter wereld zien we het terugplooien op het eigen land, het eigen volk. En van daaruit de groeiende weerstand tegen alles wat op een hoger niveau gebeurt, Europees en internationaal. Je zou mogen verwachten dat de Europese dimensie in deze campagne zeer sterk aanwezig was, zeker voor een klein land als België, een open economische regio als Vlaanderen. Maar Europa werd volledig weggedrukt door het armworstelen rond de binnenlandse kwesties. Terwijl veel binnenlandse kwesties nu net hun oorzaak vinden in mondiale ontwikkelingen. België moet Europees en internationaal een voortrekkersrol spelen. Omdat wat daar gebeurt vaak zoveel belangrijker is voor onze welvaart, ons welzijn en de toekomst van onze kinderen.

Het ACV heeft zich nooit opgesloten in die nationale grenzen. Volgende week vertrekt een ACV-delegatie naar de jaarlijkse Internationale ArbeidsConferentie. Dat is dit jaar een spécialleke, want de IAO viert zijn 100ste verjaardag. De IAO is opgericht uit het puin van de eerste wereldoorlog, vanuit een dubbele overtuiging. Enerzijds dat geen vrede mogelijk is zonder sociale rechtvaardigheid. En ten tweede dat sociale rechtvaardigheid moet groeien vanuit een samenwerking tussen overheid, werkgevers en werknemers. Zonder die samenwerking, geen sociale rechtvaardigheid. Zonder die sociale rechtvaardigheid, geen vrede. Dat waren ook de uitgangspunten van de 28 jaar oudere encycliek Rerum Novarum. Dat blijven ook de drijvende krachten achter onze christelijke arbeidersbeweging.